

III.
EPIGRAMMATA

3.
DE CAPRIS, QUAE UNIVERSA DYNASTIA
OPLAVNENSI* EXULARE SUNT IUSSAE

Dumos et frutices, cornos corylosque, capellae,
Roditis; incautas quanta pericla manent!
Exilium impendet, toto pelleminor agro,
Hospitium Dravi ripa sinistra dabit. 5
Flebunt et terae proles flebuntque coloni,
Nectare quod niveo sit caritura domus.
Sed vos tam nocuae silvis, migrate, capellae;
Alter erit mundus raraque forma soli:
Nunc coryli glandem reddent et robora baccas;
Quercus septa dabunt, virgea tigna domos. 10

* *Dynastia Oplavnensis* – valpovačko vlastelinstvo (“Valpo” čitano straga: “Oplav”)

III.
EPIGRAMI

3.
O KOZAMA KOJE SU VALPOVČANI PROTJERALI

Grmlje, trnjake i drijenke i lijeske glodete, koze
brze, bezazlene sad, koliki čeka vas jad,
izgon vam prijeti, na cijelom strnjaku na obali Drave
lijevoj primaju sad u goste srdačno vas.
Plakat će dječica nježna i plakat će sela, što osta 5
bijelog bez nektara svog ognjište svako i dom.
Ali vi bježite od nas, vi koze, štetočine šumske,
zemlja će drukčija bit, krasno i pitomo tle.
Opet će lijeska žirom, a čokoti rađati grozdom,
hrastovi davat će plod, pletene mladice krov. 10

[Osijek, 1785?]

Preveo Nikola Šop

Objašnjenje: Epigram je spjevan u elegijskom distihu, od stiha “šestonoga” (heksametar) i “petonoga” (pentametar). Zbiljski događaj protjerivanja koza iz valpovačkoga vlastelinstva zbio se nakon što je austrijska komorska vlast 1779. zabranila držanje koza. No odredbe i izvješća o “kurentnoj eliminaciji” koza postoje u arhivu vlastelinstva još i 1805, a o njihovu držanju 1808. – Epigram ima i svoju mitološku podlogu: koza Amalteja, kao othraniteljica svevladara Olimpa boga Zeusa, božansko je biće. Iz njezina roga rođena je, prema mitu, božica sreće Tiha (Tycha; Fortuna). *Koze slave i bukolički pjesnici* (Teokrit, Vergilije). Usp. i: *Razgovor pastirski, tretji!*

7.

AD SILVAM PARNASSI PANNONII

Silva Parnassi, tenerae phalanges
 Quam colunt divum, nemorosa, salve!
 Silva, sacrata redimita Lauru,
 Dives Apollo

Quam tenet, casta medius caterva 5
 Naiadum, suavi modulante plectro.
Silva, Cultoris peramoena docti
 Consita cura!

Ipsè dulcentis citharae sonoras
 Prendere arguto calamo docebat 10
 Chordulas nostros digitos sub umbra,
 Silvula, vestra.

Te canent nostrae viridem Camoenae;
 Liberi fructu celebrata vives.
 Cresce sublimis, ferienda numquam, 15
 Silva, securi!

7.

ŠUMI S PANONSKOG PARNASA

S Parnasa šumo, koju brojna družba
 božica čuva, o krošnjata, zdravo!
Šumo, ovjenčana lovorovim vijencem
 dičnog Apolona,

koji blagoglasno prebire po strunama, 5
 okružen živeć kolom čednih najada,
šumo, dražesnim učenog odgajivača
 sađena marom.

Učio me kako ću na tamburi zvučnoj 10
 udarati onom trzalicom jakom,
 kako po žicama prebirat u sjeni,
šumice, tvojoj.

O tebi pjesme orit će se snažne,
 Bakhovim darom slavljena ćeš živjet. 15
Šumo, rasti uvis i neka te nikad
 ne pogodi sjekire sik!

Zagreb, 1789.

Preveo Nikola Šop

Objašnjenje: Katančićeva je prigodnica odziv na zbirku Georgija Alojzija Szerdahelya *Silva Parnassi Pannonii*, Bécs, 1788. Spjevana je sapfičkom strofom, kojom se služi i Szerdahely. Katančić se poigrava riječju *silva* kao homonimom: *silva* – šuma, *silva* – pjesničko djelo, i *silvula* – šumica, s obiljem sadnica, pjesama u zbirci.

11.
IN GALLUM OBGANNIENTEM

Innocuos toties pergis lacerare cucullos,
Galle; tibi cirri praeplacet anne color?

Contemplare rosas: hae cum candore ruborem
Miscent, sed paullo, quae viguere, cadunt.

Vates pulla decet, genuinos pulla Sophiae 5
Natos; purpuream femina vana petit.

Alma viros doctrina parit, non, Galle, cuculli
Neu cirri; vestis corpora nuda tegit.

Nil scribis, sed multa crepas, aut scripta recondis.
Verba volant, nosti? Scripta videre volo. 10

11.
PROTIV JEZIČAVA GALA

Gale, što tako često kapuljače nedužne dereš,
boju njihovih resa toliko voliš li zar?

Ruže pogledaj koje rumenilo miješaju s bijelim,
da bi im, rascvalim bujno, uskoro slijedila smrt.

Pjesniku priliči tamna odjeća, kao i pravom 5
Mudrosti sinu, a purpur želi si ženski svijet tašt.

Muževe učenost rađa plodna; kapuljače, Gale,
ni rese ne mogu to; pod haljom svatko je gol.

Ne pišeš ništa, a mnogo brbljaš, il zapiske kriješ. 10
Odlieću riječi, to znaš? Napisano vidjeti daj.

Preveo Stanko Andrić

14.
IN OBITUM PATRIS

Care Pater, teneris qui nosmet ab unguibus inde
Eduxti, ut columen fractus habere queas!

Quum mihi spes esset, quum te sperare iuberem,
Tolleris, incredulo haec fata futura mihi.

Lugebam, et merito, sed iam vixisse nequibas;
Vires languebant, debile corpus erat.

Sex denos, lustrumque super, numeraverat annos
Atropos, ut voluit scindere fila tibi.

Vixisti placidus, placidoque obiisse licebat.
Mortuus es, mihi sed, Luca, perennis eris.

14.
UZ OČEVU SMRT*

Dragi oče, koji si nas othranio još od najmanjih
Nogu, eda bi mogao imati slomljeno kućno sljeme!

Dok je u mene bilo nade, dok sam od tebe zahtijevao nadu,
Ustajao si, a ja ne vjerovah da ovo je buduća kob.

Žalovah, i s pravom: ali već nisi bio kadar za život;
Sile malaksahu, a tijelo bijaše slabo.

Šest puta po deset godina i petoljeće uz to
Bijaše izbrojala Atropa, kad ushtjede da ti presiječe nit.

Blag si živio i umrijeti blago bilo ti je dano.
Umro si: ali za mene, Luka, živjet ćeš zauvijek.

Osijek, 1788.

Preveo Stanko Andrić

* Pjesnikov otac Luka umro je u Valpovu 5. svibnja 1788.

16.
IN INVIDOS

Improbe, quid foedo Vates livore laccessis,
Non scis hoc Superis displicuisse nefas?

Cultores divum Vates sunt. Laedere pergis
Vatem? Fulmineum vis temerare Iovem.

Iupiter Aonidum pater est, protector Apollo: 5
Fulmine vel iaculo ne feriare, cave!

16.
ZAVIDLJIVCIMA

Drzniče, zašto gadnom zavišću pjesnike kinjiš?
Ne znaš da višnjim se ta nepravda ne sviđa baš.

Pjesnici štuju božanstva, stoga ne žuri se da ih
vrijeđaš, nemoj da bijes Jupitra razdražiš sad.

Jupiter otac je Muza, a zaštitnik njihov Apolon, 5
pazi da na tebe sad njegov ne surva se grom!

Preveo Nikola Šop

17.

IN DYNASTIAE OPLAVNENSIS RUINAM*

Patria, quae Turca pulso florebat avita
 Culta manu, cupida nunc miseranda ruit.
 Adpulsus peregre hanc seni pressere dynastae,
 E praeda quivis esse opulentus avet.
 Gleba ruricolae (crimen!) spoliantur opima: 5
 Pro pingui, fertur, prende, colone, macram!
 Extenuantur agri, tenuis flavescit arista
 Et tenues aras alma Eleusis habet.
 Iam triplici properat lictor mastige laborem,
 Nulla dies flagris, nulla labore vacat. 10
 Me puero quivis laete florebat agellus,
 Sambuca agricola at rura petebat ovans.^a

* Usp. bilješku uz *Epigrammata – Dynastia Oplavnensis*, valpovačko vlastelinstvo.

^a Ut aliis plerisque sic et huic ab herede modus iam poni coepit; speraturque dynastia veterem brevi receptura florem. [Kao i mnogima drugima, tako je i ovomu baštinik počeo zadavati mjeru; nadamo se da će vlastelinstvo ubrzo dosegnuti stari cvat.]

PROPADANJE VALPOVAČKOG VLASTELINSTVA

Nakon izгона turskog rodni kraj obrađivan rukom
 Djedovskom cvaše, a sad s lakomom propada on.
 Uljezi strani, * silnika šest ih, gnjeti ga stali:
 Svaki se dao na plijen – bogat bit svaki bi rad!
 Gruda se masne (o zločin) oduzima zemlje seljaku 5
 Kažu – za plodnu ti na, rataru, jalova ta!
 Polja svud slabe, žute se klasovi maleni, šturi,
 Blagoj Eleuzinki, ** gle, mršav je žrtveni dar!
 Tropletom kandžijom odsad nadglednik nagoni na rad,
 Prati sad svaki dan bič, svaki dan napor i jad! 10
 Dječak dok bijah, njiva uspijevala plodna je svaka,
 Seljak uz citaru poj, išao je na posao svoj!***

[1790]

Preveli: Nikola Šop i o. Blaž Čavec

Objašnjenje: Usp. bilješku uz *Epigrammata – Dynastia Oplavnensis*, valpovačko vlastelinstvo.

* *uljezi strani* – od smrti prvog posjednika vlastalistva Petra Antuna Prandaua (1767), nadglednici, zakupnici i barunovi opunomoćnici

** Eleuzinije su svečanosti u čast boginje Demetre, održavale su se svake godine kao zahvala za žetvu; *Eleuzinka* – isto što i božica Cerera u starorimskoj mitologiji: pokroviteljica zemljoradnje.

*** Stihovi 9–12: Baštinik posjeda, barun Josip Ignac Prandau, napustio je Beč i počeo iz samoga Valpova (od 20. siječnja 1790) uvoditi novi način prisilnoga rada, da bi sredio zapušteno vlastelinstvo.

19.
IN RUFUM

Quos scriptor ternis gnavus construxerat annis
Libros, tu triduum volvere, Rufe, potes.

Nil capis, et toto nosti de pectore sensus
Reddere: si sapias, sume trimestre tibi.

Nec calles artem scribendi neve legendi: 5
Illam ni recolas, haec tibi cassa manet.

19.
PROTIV RUFA

Knjige koje je u tri godine marljivi pisac
stvarao, ti, Rufe, možeš prolistati u dana tri.

Ne shvaćaš ništa, a ipak izričeš sud od sveg srca;
budeš li pametan, uzmi za čitanje mjeseca tri.

Niti si pisanju vičan, niti baš čitati znadeš: 5
ne gojiš li prvo umijeće, u drugom zalud ti trud.

Preveo Stanko Andrić